

Comunicat de presă

Ca răspuns la unele informații distorsionate prezentate în cadrul conferinței de presă ”Poziția Consiliului Național al Monumentelor Istorice (CNMI) față de proiectul unui centru multifuncțional în zona Circului”, venim cu următoarele dezmințiri în raport cu unele afirmații ale domnilor Iurie Povar, președintele Uniunii Arhitecților și Ion Ștefăniță, director interimar al Agenției de Inspectare și Restaurare a Monumentelor.

Disclaimer: Deși la introducerea, domnii Iurie POVAR și Ion ȘTEFĂNIȚĂ se prezintă drept președinte, respectiv, vicepreședinte ai Consiliului Național al Monumentelor Istorice, aceștia uită să menționeze că reprezintă un consiliu numit printr-un ordin ilegal de către un ministru în demisie.

În continuare, prezentăm unele dintre ideile expuse de domnii Povar și Ștefăniță în cadrul conferinței sus-menționate și comentariile noastre la afirmațiile dumnealor.

2.40 Iu. POVAR: Teritoriul complexului este proprietate privată.

Comentariu: Terenul pentru amplasarea complexului este parțial privat, circa 20% reprezintă teren proprietate municipală, domeniu public sau privat, pentru utilizarea cărora este necesar acordul CMC.

3.10 Iu. POVAR: Am menționat că teritoriul bisericii Sfinții Împărați Constantin și Elena, care este inclus în registrul monumentelor ocrotite de stat are un teritoriu și rămâne în acest teritoriu și prima clădire amplasată în cadrul complexului este la distanța de cca 70 de metri. Adică din aceste considerente vreau să menționez că nu există niciun pericol de impact negativ în caz de edificare a unui complex în zona adiacentă bisericii Sfinții Împărați Constantin și Elena.

Comentariu: Complexul propus se află în imediată vecinătate (terenul monumentului are hotar comun cu terenul complexului) a monumentului inclus în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat (RMRMOS) Nr. 185: Cimitir cu complexul de monumente, [din str. Circului 6 \(actualmente str. Circului 16\)](#). Așa cum zona protejată nu este delimitată printr-un proiect special, ea se stabilește conform legii la 100m de la hotarul cadastral al monumentului. Adică complexul propus este amplasat în totalitate în zona protejată de gradul 1. Prognozarea impactului intervenției în zona protejată se face în baza unui studiu de fundamentare elaborat de persoane competente. Studiul pentru stabilirea zonei protejate vine să asigure vizibilitatea optimă cât și reglementarea amplasării de noi edificii ce ar putea să formeze un fundal nefavorabil pentru perceperea monumentului. Acest studiu nu a fost prezentat spre aprobare Ministerului de ramură.

Legislație de referință: Legea 1530 din 22.06.1993 privind ocrotirea monumentelor, Regulamentul privind zonele protejate naturale și construite (HG Nr. 1009 din 05-10-2000).

5.44 Iu. POVAR: Dacă ne referim la statutul de monument de istorie și cultură oferit cercului, am o remarcă care este bazată pe un ordin al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (MECC) care a fost semnat în luna ianuarie 2019 prin care s-a propus o listă destul de vastă de construcții fond existent cu capacitatea de a deveni monument de istorie și cultură. În această listă, spre regret, cercul nu se regăsește.

A doua problemă care există cu același subiect este că cercul în cadrul Direcției Patrimoniu Cultural a MECC este nominalizat ca un obiect construit în perioada comunistă și nu poate fi calificat ca monument de arhitectură și, respectiv, nu poate fi pentru acest obiectiv aplicată legislația națională și internațională privind dreptul de autor și drepturile conexe.

Comentariu: Aceste declarații duc intenționat în eroare publicul. În primul rând, pentru că din moment ce există o decizie de clasare a Cercului în acest sens, conform legii ocrotirii monumentelor, imobilul are statut protejat.

Cercul de Stat din Chișinău, împreună cu peștera lui Bechir din Soroca au fost propuse spre a fi incluse pe liste adiționale ale RMRMOS în cadrul ședinței CNMI nr. 11 din 08.08.2019, subiectul nr 1 "Examinarea Dosarului de clasare privind atribuirea statutului de monument istoric edificiului Cercului din Chișinău". Decizia CNMI a fost formulată în felul următor: "Se susține propunerea de atribuire a statutului de monument istoric bunului imobil **Edificiul Cercului din Chișinău**, datare – anul 1981, localizare – mun. Chișinău, sector Râșcani, bd. Renașterii Naționale 7, gen – arhitectură, categorie – națională.

Sub incidența prevederilor legale privind protejarea monumentului istoric cad construcțiile (nr. cadastral 0100415.006.01 și 0100415.006.02), operele de artă monumentală exterioară și interioare, părți componente ale acestora (basorelieful "Circ" de pe fațadă, picturi murale interioare), precum și terenul monumentului în limitele hotarului terenului cu nr. Cad. 0100415.006.

În conformitate cu prevederile legislației în vigoare privind zonele protejate naturale și construite, se instituie zona de protecție cu raza de 100 m până la perfectarea zonei de protecție a monumentului istoric".

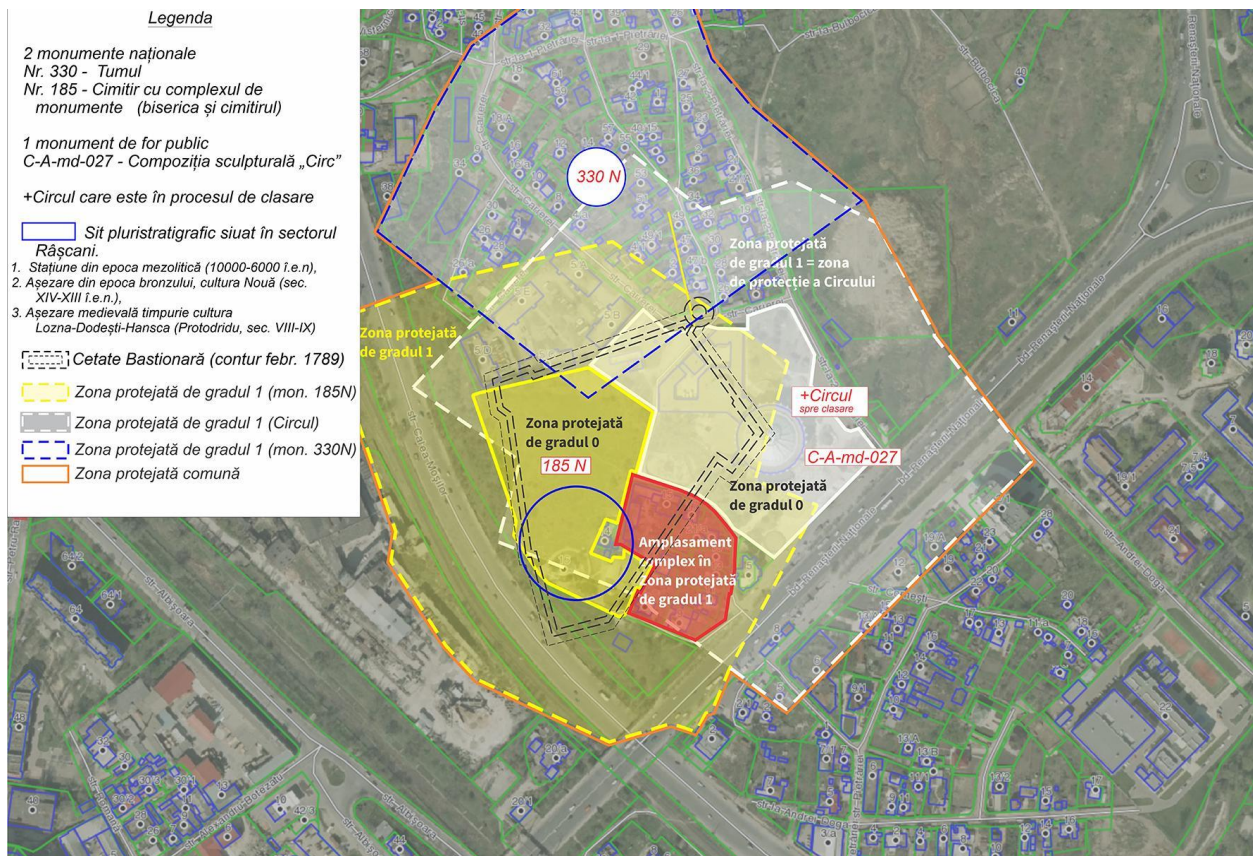
Procedura de clasare a fost inițiată prin **Ordinul 240 cu privire la actualizarea/completarea Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat** din data de 17 februarie 2020, publicat în MO la data de 6 martie 2020.

În conformitate cu Ordinul sus-menționat, complexul propus spre construire se află în zona de protecție a Circului, care, odată fiind inițiată procedura de clasare, este protejat împreună cu zona sa de protecție prin Legea 1530.

De asemenea, monumentul C-A-md-027 - Compoziția sculpturală „Circ” (monument de for public Clovnii de pe fațada Circului) are o zonă protejată care coincide cu cea a Circului și care presupune reglementări speciale, în conformitate cu legislația în domeniul monumentelor de for public.

Legislație de referință: Legea 1530 din 22.06.1993 privind ocrotirea monumentelor, Legea Nr. 192 din 30.09.201, privind Monumentele de for public.

Concluzie: complexul propus se află la intersecția a două zone protejate de gradul 1: biserica Sfinții Împărați Constantin și Elena, și Circul de Stat din Chișinău, împreună cu compoziția sculpturală "Circ". În plus, cele două zone se mai intersectează și cu zona de protecție a monumentului Nr. 330 - Tumul (Movila Turcească). Întrucât cele trei zone protejate pe alocuri coincid, legea prevede elaborarea proiectului zonei protejate comune aferente acestor situri, așa cum este indicat în schema de mai jos.

7.26 Iu. POVAR: din punct de vedere urbanistic. Bulevardul Renașterii și Gr. Vieru s-a dezvoltat cu apariția unor construcții noi înalte, mai ales pe partea dreaptă a bulevardului din direcția Centru - Râșcani. Astfel una din clădiri înalte a pus bazele unor simbolice porți de intrare în cartierul Râșcani. Evident obiectivul cere o reflexie pe partea opusă a străzii, ceea ce a și fost propus de autorii conceptului. Această finalizare a porților va fi benefică pentru ambele direcții.

Comentariu: Din păcate, la elaborarea și aprobarea PUZ-ului care a permis amplasarea pe partea dreaptă a bulevardului a unui cartier cu regim de înălțime sporit, nu s-a ținut cont că această zonă va fi dezvoltată asimetric având în vedere că pe partea stângă a bulevardului este amplasat Cimitirul cu biserica Sfinții Împărați Constantin și Elena, Circul de stat, dar și o zonă verde, un viitor parc, care este nefavorabilă pentru construcții, și recent a fost vizată de un PUZ aprobat. Apariția unui complex de clădiri înalte vis-a-vis de cele existente nu vor face decât să închidă perspectiva spre Circ care este amplasat de la linia roșie a străzii la aproximativ 45 m, iar clădirea cea mai înaltă din cadrul complexului la doar 6 m de aceeași linie roșie. Intervenția în zonele protejate ale monumentelor enumerate mai sus se supune acestora. Gradul de intervenție se stabilește printr-un studiu de fundamentare și nu prin oglindire simplă a unor soluții probabil nereușite în context zonal, dar deja realizate.

24.52 Ion ȘTEFĂNIȚĂ: Am analizat contextul și spiritul locului de la colina Visterniceni. (...) Așa cum am luat deciziile și atunci la Maria Cebotari 20 (Cafeneaua Guguță), care mulți au contestat acel vot pe 18 iulie 2018. Nu regret nici acel vot, nu regret nici votul de vineri, pentru că tare îmi doresc, așa cum 100 de milioane de turiști intersectează zona Palace Mall, Palatul Culturii, hotelurile și parcurile de IT care sunt în centrul istoric al Iașului, eu tare m-aș bucura, la Chișinău poarta investițiilor mereu să fie deschisă.

Comentariu: Câteva remarci referitor la cele expuse:

- Conceptul de spiritul locului în mitologia romană este spiritul protector al unui loc – lat. Genius loci. Într-o interpretare modernă, spiritul locului este o amprentă genetică a unui loc, atmosferă distinctă a unui oraș. Prin urmare sunt de neînțeles argumentele privind protejarea aceluși spirit a locului în contextului inserției unor construcții străine ca scară, volumetrie, materiale. Asemenea intervenții nu fac decât să înlocuiască identitatea locală cu ceva lipsit de adâncime și argumentare estetică.
- Comparăția cu Palace Mall Iași este puțin convingătoare. În situația Iași, monumentul (palatul culturii) este restaurat, pus în valoare, inclusiv prin amenajări peisagistice și dispune de o accesibilitate și vizibilitate favorabilă din toate direcțiile. Toate clădirile noi construite au înălțimea

mai mică decât palatul, iar datorită amplasamentului la o cotă inferioară, nu domină peisajul. Cu alte cuvinte, în acel complex, palatul culturii împreună cu scuarul din față sunt piesele dominante, nu mall-ul și clădirile de birouri.

27.40 Ion ȘTEFĂNIȚĂ: Terenul este sub codul RE, ceea ce înseamnă ca agentul economic poate să dezvolte un PUD, dar până la aprobarea PUD-ului trebuie să fie consultat acest concept cu CMNI.

Comentariu: Este o interpretare greșită a legislației de urbanism. Pentru a permite dezvoltarea investițiilor pe terenuri sub codul RE - Revitalizare economică, dar și schimbarea modului de utilizare a terenurilor care conform PUG sunt destinate pentru locuințe individuale, este necesar a aproba inițial un PUZ. Condițiile de intervenție pentru această zonă au fost aduse spre cunoștința beneficiarului prin inițierea de APL a PUZ pe acest cartier. Este lipsit de logică să aprobi un concept pe un teren ca ulterior să faci un PUZ în conformitate cu prima decizie. PUZ este un document director și reglementator, și se supune PUG-ului, și nici într-un caz unui obiectiv în parte. Mai mult că atât, elaborarea PUZ-ului este necesară pentru a valorifica/dezvolta echilibrat zonă și nu asimetric, în defavoarea patrimoniului și a locuitorilor din zonă.

29.32 Ion ȘTEFĂNIȚĂ: Câte locuri de parcare sunt prevăzute pentru complexul locativ și multifuncțional? Mi s-a spus că sută la sută. Trei niveluri de parcare pentru complexul locativ și multifuncțional. Este o problemă rezolvată. Accesele. Pe unde se fac accesele? Din curte. Care nu va crea blocaj în fluxul de trafic pe bulevardul Renașterii.

Comentariu: Nu doar aspectele legate de parcări și ambuteiaje sunt importante. Este esențial pentru asemenea investiții a discuta și despre asigurarea cu utilități edilitare, instituții sociale (școli, grădinițe, instituții de sănătate), spații verzi etc. Dar toate aceste considerente nu se văd când se vorbește despre o construcție. Lucrurile de asemenea scară se analizează în cadrul unui PUZ. Despre aceasta beneficiarul este informat, așa cum a fost de acord să finanțeze inițial elaborarea PUZ-ului pe zona dată, Primăria mun. Chișinău a inițiat procedurile necesare cu emiterea Certificatului de urbanism pentru PUZ și cu aprobarea temei-program. Despre necesitatea aprobării PUZ cu ulterioară detaliere a conceptului pentru investiție s-a expus și MECC prin decizia CNMI.

30.13 Ion ȘTEFĂNIȚĂ: Astfel de interpretări au fost și atunci când un alt agent economic în 2014 a venit cu inițiativa construcției aceluși complex. S-a consumat tot atunci când s-a discutat și cu arheologul care a făcut cercetarea și s-a ajuns imediat la teren steril, deci nu s-a adevărat că se construiește pe cimitir (...) iată bine-merci acest complex locativ a fost dat în exploatare, viața continuă.

Comentariu: Complexul Lagmar a fost construit în lipsa unui PUZ aprobat și consultărilor cu cetățenii, cu condiția ca investitorul să amenajeze parcul din preajmă și infrastructura aferentă. Or, la moment nu există nici parc amenajat, nici infrastructură. Accesul în complex se realizează direct din magistrală (Calea Moșilor), ceea ce constituie o încălcare a normelor urbanistice pentru clădirile de locuit. Alternativ, complexul poate fi accesat de pe strada Carierei, care nu are capacitate pentru asemenea clădiri și este tipică unei zone rezidențiale cu regim mic de înălțime.

Complexul într-adevăr a fost dat în exploatare, însă cu grave urmări pentru cartier. Pe lângă supraîncărcarea căilor de acces și disfuncționalități de trafic la nivelul întregului oraș, acesta creează disconfort pentru locuitorii din imediată vecinătate, care tradițional locuiesc în clădiri cu regim P sau P+1.

*****

În plus față de cele expuse mai sus, considerăm că nu ține de atribuțiile directorului unei agenții de profil elaborarea sau interpretarea unor politici proprii unui minister de ramură, or ceea ce spune Dl. Ștefăniță despre cum trebuie să dezvoltăm un oraș, cum trebuie să interpretăm patrimoniul, cum trebuie să intervenim într-o zonă protejată, ține de legislația în vigoare, documentele internaționale la care Moldova trebuie să se alinieze. Ilegalitățile și interpretările legislației din domeniul patrimoniului și construcțiilor au condus la edificarea unor hidoșenii în nucleul istoric. De foarte multe ori Dl director Interimar al AIRM confundă statutul de funcționar public cu opinia proprie, statutul și libertatea pe care o are un cercetător, expert independent sau chiar un consilier municipal.

Învinuirile aduse componentei precedente a CMNI, le considerăm total neargumentate și vădit manipulatorii fără a explica sau prezenta careva acte. Indicator de performanță a acestui organ științific-metodic nu este numărul de proiecte avizate pozitiv. Numărul de avize negative s-a datorat doar unui nivel scăzut profesional al documentațiilor prezentate cât și neglijarea vădită și cu bună știință a legislației din domeniul patrimoniului construit și a recomandărilor de conservare și intervenție în zonele istorice protejate.

Ținem să reamintim că Ordinul din 13.01.2021 de numire a noii componente ai CNMI contravine legii și că în acest sens am inițiat deja procedurile legale pentru contestarea acestui ordin.

AO Salvați Chișinăul

AO Centrul de Urbanism

AO Urban Lab Chișinău